

MUZEJSKI ČASOPIS

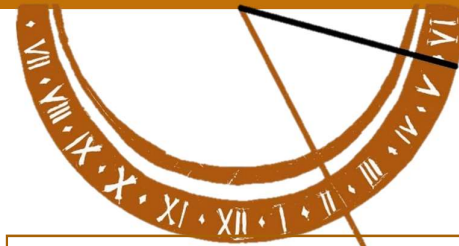
MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

in

GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE

70 LET MUZEJA NA JESENICAH

Letos obeležujemo sedemdeseto obletnico muzeja na Jesenicah, ki je bil ustanovljen 3. 7. 1951 kot Tehniški muzej Jesenice. Leta 1991 je Občina Jesenice ustanovila občinski javni zavod Muzej Jesenice, ki je pričel z delom leto kasneje. V začetku leta 1961 je bila na Jesenicah ustanovna seja Sekcije tehniških muzejev LRS.

LETO XXX, SEPTEMBER 2021,
ŠTEVILKA 2

Vse od začetka je poudarek na tradiciji železarstva in jeklarstva in s tem povezanimi dejavnosti. Leta 1957 je v imenu Triglavskega muzeja Uroš Župančič podal pobudo o preselitvi Triglavskega planinskega muzeja v prostore Ruardove graščine na Jesenicah, saj je poleg železarstva bilo že pomembno raziskovanje zgodovine planinstva.

Leta 1968 je v Tehniškem muzeju Železarne Jesenice prišlo do ločitve tehniškega oddelka in oddelka delavskega gibanja in NOB. Socialni oddelek se je posvetil predvsem zbiranju in preučevanju gradiva s področja novejšje zgodovine, tehniški oddelek pa zbiranju gradiva na terenu, dokumentiranju, restavriranju spomenikov na terenu - specialni značaj železarskega muzeja. Leta 1973 je bil na pobudo zgodovinske komisije pri CK ZKS v muzeju ustanovljen nov oddelek za zgodovino delavskega gibanja Gorenjske. Delovanje tega oddelka so finančno podprle vse gorenjske občine. Leta 1977 so se pričele priprave na registracijo muzeja za zgodovino delavskega gibanja in NOB na Gorenjskem v Kosovi graščini na Jesenicah, do katere ni prišlo. V osemdesetih letih je bila končana obnova Kosove graščine, ki letos obeležuje **petstoletnico** nastanka. Obeležili jo bomo s predmeti tedna in predavanji o času in nastanku graščine v mesecu **oktobru**.

Sedemdesetletnico muzeja smo praznovali v soboto, 3. julija, na Stari Savi z vodenji po muzejih s kustosi, brezplačnim avtobusom in vodenim ogledom od Jesenic do Rateč in predstavitev projekta Kulturkafe (rezultat projekta kulturnih kreativnih vsebin - projekt InduCII). Predstavili smo razstavo likovnih in fotografskih delavnic ter gledališko predstavo ob obletnici Ortenburškega rudarskega reda. Obiskovalcem smo predstavili virtualne vsebine, ki so že pripravljene za Slovenski železarski muzej in interaktivne vsebine nove stalne razstave FeNOMEN s področja železarstva - jeklarstva, umetniških del ter življenja v fužinski graščini.

V Slovenskem planinskem muzeju smo oživili podobo **Jakoba Aljaža** (virtualna novost), avtorici občasne razstave Deset sidrišč slovenskega alpinizma Saša Mesec in Natalija Štular pa sta prejemalec VALVASORJEVEGA ODLIČJA Slovenskega muzejskega društva za leto 2020. Valvasorjev nagelj bosta prejeli na zborovanju muzealcev v Velenju. Kot je zapisala strokovna komisija, razstava odraža pomen slovenskega alpinizma, ki ga imajo naši alpinisti v svetu.

V sedmih desetletjih je muzej zamenjal ustanovitelje, financerje in sodelavce, a dediščina, ki jo danes hranimo, se je ves čas le dopolnjevala. Gornjesavski muzej Jesenice je danes prepoznaven varuh kulturne dediščine Gornjesavske doline na področju etnologije in kulturne zgodovine, mnogo širše pa na področju zgodovine železarstva in zgodovine planinstva s pripadajočimi dejavnostmi. Ob obletnici na naši spletni strani izpostavljammo sedem poudarkov s področij našega delovanja – železarstvo, planinstvo, etnologijo, umetnostno zgodovino...in presežke med kulturno dediščino, za katero skrbimo.

Na področju železarstva izpostavljammo **inovacije in zlato medaljo za feromangan**, pomen Stare Save z rudišči ter zbirko **fosilov** zahodnih Karavank. Ob planinstvu poudarjamo pomen **alpinizma** z najboljšežnejšo zbirko o alpinističnih odpravah ter gradivo, povezano z **Jakobom Aljažem**, ki priča o domoljubju, ki smo ga izkazovali prav v gorah. Na področju etnologije osvetljujemo pomen delavske kulture, delo prve slovenske diplomirane skrbstvene sestre **Angele Boškin** in pomen bogate **etnološke dediščine Rateč** (rokopis, noša, kulinarika). S področja umetnostne zgodovine pa izpostavljammo umetniška dela **Nicole Grassija**.

Ob jubileju smo hvaležni predhodnim generacijam za opravljeno delo in se zahvaljujemo vsem, ki nam danes omogočate ohranjanje kulturne dediščine.

Irena Lačen Benedičič, v. d. direktorice GMJ

GOSTOVANJA SLOVENSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA

Delovanja ter vsebine, ki jo preučuje, hrani in predstavlja Slovenski planinski muzej, ne omejuje občinska ali državna meja, ampak je aktualno širše. Razstavo Korajža je ženskega spola, ki govori o slovenskih alpinistkah, smo v poletnih mesecih že predstavili v Centru Rinka v Solčavi. Ob odprtju razstave je v pogovornem večeru sodelovala alpinistična inštruktorica Marta Krejan Čokl, ki je predstavila prvi ženski alpinistični tečaj v Vratih leta 1949. Razstavo bomo predstavili tudi v Naborjetu v Videmski pokrajini v italijanski deželi Furlaniji - Julijski krajini. Tam bosta ob odprtju sodelovala prva zakonca na Everestu Marija in Andrej Štremfelj ter Roman Benet z ženo Ines Meroi, ki je kot edini Slovenec stopil na vseh štirinajst osemtisočakov. Gostuje pa tudi letošnja občasna razstava Odprava v južno steno Lotseja 1981, ki jo gosti Slovensko prosvetno društvo Zarja v Železni Kapli na avstrijskem Koroškem. Veseli nas, da lahko v okviru prijetnih sodelovanj uresničujemo naše poslanstvo, med katerimi je gotovo povezovanje s sorodnimi inštitucijami doma in v zamejstvu.

Saša Mesec, kustosinja za planinstvo

VIDEOIGRA, KI V MUZEJ VABI MLADE

Videoigro **The Rude Awakening – Grenko spoznanje** od 9. septembra lahko preizkusite v Muzeju Kosova graščina. Temelji na zgodovinskih virih, dokumentaciji in pričevanjih. Fiktivni liki služijo kot inovativen okvir, skozi katerega igralec odkriva vsakdan avstroogrškega vojaka v vojni: vsakdanji boj za hrano in vodo, boj z mrazom ali vročino, utrujenost, bližina smrti. Grenko spoznanje predstavlja zgodovinske dogodke s popolnoma novega zornega kota: od klavstrofobične utrdbe do opustošenih krajev v bližini fronte in nazadnje do kolapsa v bolnišnici, ki ga je povzročila pandemija španske gripe. Videoigra združuje lahkotnejši slog risbe (ki ga je navdihnili igra Valiant Heart) z zgodbami iz resničnega življenja. Žanr je pustolovščina.

Projekt financira **program Ustvarjalna Evropa (European Union programme »Creative Europe«)**.

Za izdelavo igre se je združilo **devet evropskih partnerjev**: digitalno podjetje, specializirano za videoigre in navidezno resničnost Centounopercento - 101 % studios, trije muzeji, ki hranijo gradivo iz vojnega časa (Forte Belvedere v Italiji, Gornjesavski muzej Jesenice v Sloveniji, Makedonski center za fotografijo v Republiki Severni Makedoniji), štiri združenja in nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s temami spomina in vzgoje za mir s kulturnimi promocijskimi akcijami (ALDA – Francija, Memoire pour la vie, The World of NGOs - Avstrija, Danube Connects – Nemčija ter občina Lavarone, v kateri stoji trdnjava Forte Belvedere).

Katja Žvan, fotografinja dokumentalistka

NAŠE JESENICE

Študijski krožki Ohranjanje kulturne dediščine v lokalni skupnosti Ljudske univerze Jesenice so uspešen medinstitucionalni projekt, v katerem Gornjesavski muzej in Občinska knjižnica Jesenice sodelujeta že od samega začetka leta 2006. Skozi leta trajanja je v projektu »Kako so na Jesenicah včasih živeli?« izšlo že 15 knjižic. Najprej smo obdelali posamezne predele Jesenic, nato pa smo se lotili še tematik, ki zadevajo in opredeljujejo Jesenice. V krožkih je sodelovalo preko 400 domačinov, več kot 200 smo jih spodbudili, da so zapisali svoje spomine in s tem aktivno sodelovali pri ohranjanju žive kulturne dediščine. Objavljeno gradivo, tako spominsko kot slikovno, in tako ohranjena dediščina predstavlja ne le dokument preteklosti ampak tudi bogat vir pri nadaljnjih projektih in različnih znanstvenih raziskavah humanističnih smeri. Zbrano in objavljeno spominsko gradivo že krepi in sooblikuje lokalno identiteto ter uspešno širi znanje, kar potrjuje veliko število udeležencev na posameznih krožkih, množičen obisk na predstavitvah posameznih knjižic in ne nazadnje podatek, da so vse posamezne naklade publikacij več ali manj pošle.

Letos smo šli še korak dlje. Tokrat pred novim letom ne pričakujte knjižice ampak pravo knjigo, ki bo zaenkrat sicer izšla le v digitalni obliki. Na pobudo domoznanskega oddelka Občinske knjižnice Jesenice smo v knjigi *Naše Jesenice* združili moči različni avtorji, poznavalci krajev in tem, ki so jih do danes knjižnice obravnavale. Ti bodo zgodbam dali zgodovinsko in strokovno ogrodje, ki ga bomo oplemenitili z že zapisanimi spomini v knjižicah *Kako so včasih živeli*. Knjiga *Naše Jesenice* bo knjiga jeseniških zgodb in spominov, ki smo jih živeli in spisali mi, Jeseničani.

Špela Smolej Milat, kustosinja za etnologijo

JESENSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV – MDJ 2021

16. september: Nina Hribar, Ambrož Černe, Stane Vidmar – Dnevi evropske kulturne dediščine 2021: HRANA

21. oktober: Boštjan Omerzel – Pred stoletjem in pol je na Jesenice prisopihal prvi vlak

18. november: Aljaž Pogačnik: Miha Baloh, dramski in filmski igralec

16. december: Ddr. Verena Perko – Najmenitnejše poročno darilo vseh časov

Muzejski večer 16. 9 2021 bo izjemoma v Kosovi graščini, medtem ko bodo ostali v Banketni dvorani Kolpern (spodaj). Vsi muzejski večeri bodo potekali vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri. Udeleženci muzejski večerov morajo izpolnjevati pogoje PCT.

Muzejski večer 16. september: Delavska malca že na mizah izbranih jeseniških gostiln

Vabljeni na muzejski večer, s predstavitev knjižice Delavska malca, ki je rezultat sodelovanja med projektoma Kuham DOMAče in Naša kuhna. Predstavitvi bo sledilo javno vodstvo po gostujoči fotografski razstavi Fotografskega društva Hrana. Prireditve bomo zaključili s filmsko projekcijo dokumentarca Ne meč'mo hrane stran, ki jo pripravljamo v sodelovanju z Ekologi brez meja. Precej gostincev pri nas že ponuja tradicionalne, a bolj kot ne praznične jedi. Pozabljamo, da je tudi vsakdanja prehrana izredno zanimiva, raznolika, pogosto pa zaradi pomanjkanja celo bolj izvirna kot praznična. Zato smo v sodelovanju z Razvojno agencijo Zgornje Gorenjske in jeseniškimi gostinci pripravili enoten meni pod imenom Delavska malca, ki ga bodo ponudniki malic uvrstili v svojo dnevno ponudbo. Tako je nastala tudi knjižica Delavska malca, ki jo bomo predstavili širši javnosti na muzejskem večeru ob razstavi Hrana v Muzeju Kosova graščina.

Gostujoča fotografska razstava bo v galerijskih prostorih Muzeja Kosova graščina Jesenice na ogled med 9. septembrom 2021 in 29. oktobrom 2021. Članice in člani Fotografskega društva Jesenice razstavljajo fotografije, ki so nastale v preteklih letih v sklopu fotografskih delavnic Hrana in Tihožitje. Organizatorji prireditve so Gornjesavski muzej Jesenice, Fotografsko društvo Jesenice, Razvojna agencija Zgornje Gorenjske in Muzejsko društvo Jesenice.

Nina Hribar, koordinatorica GMJ

Muzejski večer 21. oktober: pred stoletjem in pol je na Jesenice prisopihal prvi vlak

14. 12. 1870 je bila odprta železniška proga Trbiž – Ljubljana. S tem je pred 150 leti na Jesenice prišla železnica in mestu dala nov zagon in pogoje za razvoj zlasti železarstva. Odsek proge Trbiž – Ljubljana je bil del Rudolfove železnice (Kronprinz Rudolf Bahn, KRB), ki je povezoval bavarske, češke in zahodno avstrijske dežele s Trstom. Izgradnja proge se je začela v letu 1868 in bila v celoti končana leta 1880. S tem je bila povezava Prage s Trstom krajša za 170 kilometrov.

Z muzejskim večerom, v katerem bodo predstavljeni načrti za gradnjo, politični boji za potek trase, lokalne zgodbe v časopisih... se bomo spomnili pomembnega dogodka in obletnice za mesto Jesenice, ki takrat to še niso bile in brez železnice verjetno tudi ne bi postale.

Boštjan Omerzel, MDJ

Muzejski večer 18. november: Miha Baloh, dramski in filmski igralec

Z muzejskim večerom se bomo spomnili na častnega občana mesta Jesenice Miha Baloha, slovenskega dramskega in filmskega igralca. Predstavili bomo njegovo življenje in delo ter si ogledali tudi muzejsko razstavo o Mihi Balohu, ki bo na ogled v muzeju Kosova graščina. Baloh je po diplomu iz dramske igre najprej eno leto igral v Slovenskem narodnem gledališču Maribor. Leta 1953 je pričel igrati v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, kjer je ostal do leta 1960. Leta 1958 se je pridružil ljubljanskemu Eksperimentalnemu gledališču in Odru57. Gledališki uspeh je dosegel predvsem v modernih komornih dramah. Od leta 1960 naprej je igral v več kot 200 domačih in tujih filmih, nadaljevanjih in nanizankah. Po 21 letih življenja v svetu filma doma in po svetu se je leta 1977 zaposlil v slovenskem narodnem gledališču Drama v Ljubljani, kjer je ostal vse do upokojitve leta 1989. Danes živi v svoji rojstni hiši na Jesenicah.

Aljaž Pogačnik, GMJ

Najmenitnejše poročno darilo vseh časov: 200.000 rokopisnih zvitkov za Kleopatru

Knjižnice starega sveta so bila intelektualna središča, univerze in raziskovalni inštituti, kjer so ob glasnem prebiranju rokopisov razpravljali največji misleci. Med najbogatejše sta sodili knjižnica v Pergamonu, v Mali Aziji in v Aleksandriji, v Egiptu. Aleksandrijske se je držalo ime MATI VSEH KNJIŽNIC. Veliko slavo med razpravljajočimi je žela učena, markantna in pohlepna kraljica Kleopatra, ki je od Antonija prejela svoji slavi primerno poročno darilo.

Ddr. Verena Perko

MUZEJSKI PIKNIK IN VODENI OGLEDI TEHNIŠKE TER VRTNOARHITEKTURNE DEDIŠČINE

Ker je trenutno druženje za vse, ki **izpolnjujejo pogoje PCT**, dovoljeno, se bomo srečali v **soboto, 18. septembra 2021, ob 11. uri na Pristavi**. Za hrano in pijačo bo poskrbljeno – stroške krije vsak sam.

V okviru piknika se bo mogoče udeležiti vodnega ogleda tehniške dediščine vodnih zajetij na izvirih potoka Javornik in akumulacijskega jezera, predstavitev geološkega stolpa z okamnelimi zapisi davne preteklosti ter vrtnoarhitekturne dediščine v nekoliko pozabljenem parku iz zapuščine baronov Zoisov.

Za piknik in ogled se lahko prijavite pri Darki Rebolj (031/787-363) ali na muzejskem večeru.

IZLET V POSAVJE (BRESTANICA, GADOVA PEČ) sobota, 9. oktober 2021

Po daljšem premoru se bomo spet odpravili na izlet. Pot nas bo tokrat popeljala na Dolenjsko, natančneje v Posavsko regijo.

Po jutranjem postanku in okrepčilu si bomo najprej ogledali obnovljeni grad Rajhenburg, ki že stoletja nadzoruje okoliški prostor s šestdeset metrov visokega skalnega pomola nad sotočjem potoka Brestanica in reke Save. Grajsko stavbo, po kateri nas bodo popeljali lokalni vodiči, je dal med letoma 1131 in 1147 pozidati mogočni lastnik posesti salzburški nadškof Konrad, nato pa so stavbo in pripadajoče posestvo stoletja upravljali ministeriali, ki so dobili ime po gradu – Rajhenburški. Po izumrtju so njihovi nasledniki zgradbi dodajali različne elemente in ji spreminjali podobo in namembnost, od leta 1968, ko je bila v njem odprta razstava o slovenskih izgnancih, pa je grad namenjen predvsem muzejski in prireditveni dejavnosti. V skrbno urejenem predgradu je bil leta 2014 vzpostavljen zeliščni vrt, v grajski kleti deluje galerija vin, muzejska trgovina pa ponuja kataloge razstav ter številne lokalne izdelke in brestaniško čokolado.

Ker se bomo nahajali v deželi cvička, se bomo po kosilu odpeljali še v Gadovo peč, kjer nas bodo sprejeli člani vinske družine Komatar, ki obdelujejo 45.000 trt, iz predelanega grozdja pa iztisnejo cviček in druga vina pod domačo blagovno znamko Turdus, ki jih stekleničijo v lastni polnilnici. Seveda bomo njihovo vino in suhomesnate izdelke tudi poskusili, možen pa bo tudi nakup.

Odhod ob 7.00 uri z avtobusne postaje na Plavžu (Čufar). Domov se bomo vrnili v večernih urah.

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel.: 031/787-363) ali na Muzejskih večerih - do zasedbe avtobusa. Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 €.

Udeleženci izleta morajo izpolnjevati PCT pogoje!

VABILO NA OBČNI ZBOR DRUŠTVA

V skladu s 16. členom Pravil Muzejskega društva Jesenice (MDJ) sklicuje Upravni odbor MDJ

redni letni občni zbor (po muzejskem večeru)

v četrtek, 21. oktobra 2021, ob 19. uri v Banketni dvorani Kolpern (spodaj)

in vas vljudno vabi, da se ga udeležite.

Za občni zbor je predlagan naslednji dnevni red:

1. Izvolitev delovnega predsedstva, verifikacijske komisije, overovateljev zapisnika, zapisnikarja, kandidacijske in volilne komisije.
2. Poročilo verifikacijske komisije.
3. Potrditev dnevnega reda
4. Poročilo predsednika o delu MDJ v letu 2019 in 2020.
5. Finančno poročilo za leto 2019 in 2020.
6. Poročilo nadzornega odbora.
7. Program dela v letu 2021.
8. Razno.

Občni zbor bo sledil Muzejskemu večeru, ki se prične ob 18. uri.

Prosim, da svojo udeležbo potrdite tajnici MDJ Darki Rebolj (tel.št. 031/ 787-363)

MUZEJSKI ČASOPIS

Ustanovitelj: Muzejsko društvo Jesenice
Urednica: Majda Malenšek
Naklada: 300 izvodov

Tisk: GMJ

Izdajata: MDJ in GMJ
Oblikovanje: Jakob Omerzel
Za člane MDJ ie časopis brezplačen